

Сергєєва Я. С.
аспірант кафедри менеджменту
Донбаської державної машинобудівної академії
м. Тернопіль, Україна

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-323-4-29>

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ У КРАЇНАХ ЄС ТА МОЖЛИВОСТІ ЇХ АДАПТАЦІЇ ДО ДІЮЧОЇ ПРАКТИКИ В УКРАЇНІ

Необхідність адаптації соціальних моделей задля досягнення, розумного, стійкого та всебічного зростання викликана світовими тенденціями у демографічній структурі населення, змінами у сфері зайнятості, що виникають внаслідок технологічного розвитку та впровадження цифрової економіки, глобалізацією. Дані зміни вимагають розповсюдження широкого спектру послуг з метою координації між політикою зайнятості та соціальною політикою для домогосподарств з низьким рівнем доходу задля гармонійного поєднання праці із сімейними обов'язками, впровадження освіти протягом всього життя, вирішення питань догляду за дітьми та довготривалого догляду тощо. Вивчення практики надання соціальних послуг європейськими країнами надасть змогу виокремити їх певні елементи задля розгляду можливості застосування їх в Україні щодо підвищення якості та ефективності соціальних послуг. Однією з кращих практик щодо горизонтальної інтеграції надання соціальних послуг на прикладі європейських країн Європейською комісією визначено й Естонію [1]. Новий закон Про трудові договори (New Employment Contracts Act – ЕСА) набрав чинності в травні 2009 року. Реформа наслідувала три основні цілі: – посили гнучкість шляхом ослаблення ЕРЛ; – підвищити готовність до працевлаштування з боку осіб, які шукають роботу, роблячи акцент на активації; поліпшити фінансове забезпечення безробітних шляхом підвищення розміру відповідної допомоги. Основною інституційною зміною внаслідок реформи стало створення Labour Market Board (LMB) фондом соціального страхування на випадок безробіття (Unemployment Insurance Fund–UIF). Основні дійовими особами в управлінні системою виплат та наданні соціальних послуг і послуг зайнятості визначено: Estonian Labour Market Board

(LMB) – є відповідальним за виплату допомоги по безробіттю та надання послуг з працевлаштування. Надання послуг спочатку здійснюється місцевими відділеннями муніципалітетів, а потім бюро зайнятості (PEC), які створені та підконтрольні LMB. LMB також відповідав за здійснення виплати допомоги по безробіттю. LMB був підпорядкований Міністерству соціальних справ (Ministry of Social Affairs). Роль профспілок та асоціацій роботодавців в Естонії досить обмежена. Муніципалітети здійснюють управління засобами до існування та надають такі послуги як соціальна реабілітація та догляд. Частково вони фінансуються державою, а частково – місцевими доходами.

Головна причина неефективності вихідної системи полягала в якості та доступності послуг активації. Були відсутні ефективні методи класифікації клієнтів залежно від складності проблеми, що призводило до неефективного використання кадрового потенціалу. Один з основних аспектів реформи полягав у підвищенні якості послуг активації. Основним прагненням реформи стало поліпшення доступу до якісних та ефективних послуг працевлаштування. Очікувалося, що завдяки реформуванню підвищиться потенціал інститутів ринку праці, що в свою чергу поліпшить якість обслуговування та підвищить кількість повернень на ринок праці.

План розвитку сфери соціального захисту Естонії на 2016–2023 роки визначає важливі стратегічні цілі для ринку праці, соціального захисту та політики рівності. Однією з цілей є покращення доступності та якості соціальних послуг та сприяння можливостям людей жити самостійно у громади та брати активну участь у суспільному житті. Для реалізації цього планується ряд політичних інструментів.

У Словенії нові реформи стосувалися модернізації соціальних виплат та надання соціальних послуг. Національна програма соціальної допомоги та догляду встановила нові правила для спрощення адміністративних процедур. Автоматичний розрахунок виплат був прийнятий у 2017 році та запрацював у 2019 році. За даними Міністерства праці, сім'ї та соціальних питань, отримувачі соціальних виплат отримуватимуть автоматичний розрахунок щорічних виплат. Більшість програм, що співфінансуються, запроваджено у галузі профілактики насильства (38), за ними йдуть програми соціальної реабілітації для людей із залежностями (32) та програми у галузі психічного здоров'я (24). Окрім того, 23 програми для дітей та підлітків,

22 програми для психосоціальної підтримки дітей та сімей, 22 програми для бездомних, 15 програм для людей з обмеженими можливостями, 9 для літніх людей, 4 для ромів та 10 інших програм з ліквідації соціальних лиха. Наприклад, CSW у Любляні реалізує чотири програми, спрямовані на соціально виключених дітей та молодь, бездомних та самотніх матерів. Серед рекомендацій, наданих Словенії Європейською соціальною мережею (European Social Network – ESN) за результатами аналізу стану соціальної сфери у 2020 році, наступні: законодавство, що регулює мінімальний дохід, має також регулювати й основні соціальні послуги, які доповнюватимуть фінансові вигоди на основі потреб та обставин конкретної людини; необхідно розробити індивідуально-орієнтований підхід, який би гарантував, що кожна людина в рамках схеми мінімального доходу отримує індивідуальний соціальний шлях разом із фінансовою вигодою.

Надання соціальної допомоги у Литві було децентралізоване для муніципалітетів ще у 2015 році, проте існуюча система і сьогодні потребує вдосконалень. Хоча наближення підтримки до осіб, які її потребують і стало хорошим кроком щодо ефективності соціальних послуг, і досі залишається ряд невирішених питань [2]: гнучкість муніципалітетів може бути використана ще більше, за поєднання соціальної допомоги з активною політикою ринку праці. Існує потреба у посиленні інтеграції між соціальними службами та службами зайнятості, особливо для складних випадків; кошти, виділені на соціальну допомогу, перераховуються деякими муніципалітетами на інші пріоритетні напрямки за рахунок потенційних отримувачів допомоги; умови, що надають право на отримання допомоги, є занадто жорсткими, оскільки поява додаткових джерел доходу від працевлаштування є підставою для відмови у наданні допомоги, що створює стримуючі фактори до пошуку роботи; рівень соціальної допомоги залишається занадто низькими, навіть нижче межі бідності. Значна увагу в Литві приділяється якісним соціальним послугам, спрямованим на запобігання та вирівнювання зростаючих міських та сільських відмінностей. Прогрес у стандартах якості соціальних послуг було досягнуто завдяки проекту, який впроваджує систему якості EQUASS у 120 муніципальних постачальників послуг та НУО. Соціальні працівники повідомляють про те, що у деяких регіонах відсутні спеціалізовані служби, недостатніми є можливості для підвищення кваліфікації та навичок, існує високе адміністративне навантаження, що обмежує час, який вони можуть витратити

безпосередню на роботу з клієнтами. Закон про соціальні послуги та Каталог соціальних послуг повноцінно не оновлювалися з 2006 року. Муніципалітети обмежені наданням послуг, наведених у каталозі, що обмежує їх можливості застосовувати ширший спектр підтримки для задоволення нових соціальних потреб. Для реалізації високоякісних соціальних послуг Литва потребує оновлення законодавства, спеціалізованих фахівці, розвитку постачальників послуг у неблагополучних регіонах та розширення навчання й механізмів винагороди соціальних працівників. Серед рекомендацій, наданих Литві Європейською соціальною мережею (European Social Network – ESN) за результатами аналізу стану соціальної сфери у 2020 році, наступні: забезпечити доступність високоякісних соціальних послуг як у містах, так і у сільській місцевості шляхом створення центрів соціальної допомоги відповідно до потреб місцевого населення. Польща продовжує працювати над кращою інтеграцією соціальних послуг. Урядом запропоновано законодавство про створення нового центру в органах місцевої влади, який інтегруватиме соціальні послуги, координуватиме планування та надання послуг.

До того ж до хронічної залежності від соціальної підтримки призводить патерналістський підхід в реалізації політики соціального захисту – в той час, як на утриманні системи соціального захисту мають знаходитися лише неспроможні до праці особи, через допомоги та інші безповоротні виплат держава повністю або частково забезпечує і значну частку працездатних, що не сприяє сталому розвитку як держави загалом, так і окремих її регіонів. Попри зовнішню схожість проблем, політична відповідь соціально орієнтовних Європейських держав значно варіюється. Такі варіації залежать не лише від різноманітності поглядів та інтересів громадян, організованих еліт, політичних партій та зовнішніх суб'єктів, таких як комісія Європейського Союзу, а й від відмінностей в інститутах, котрі є посередниками у цих інтересах.

Література:

1. Оліфіренко Л., Коваль К. Удосконалення методичних підходів оцінювання ефективності соціальної допомоги у контексті політики подолання бідності та нерівних можливостей населення України. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2019. Вип. 3. С. 98–110.

2. Оцінювання адаптивності національної моделі надання соціальних послуг до європейських стандартів. *Modern Science – Moderní věda*. Praha. Česká Republika. 2020. № 10. С. 81–95.